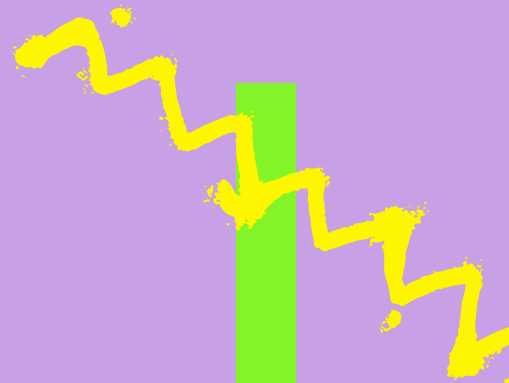

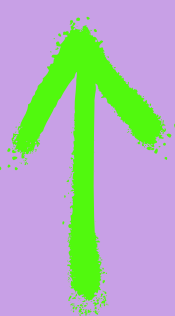

Uudenmaan kiertotalousmurros – jakamistalouden ja tilojen kestävän käytön edistäminen

*Uudenmaan
kiertotalousareenan
muutospolut ja kokeiluideat*

Uudenmaan kiertotalousareenan pääviestit

01

Jakamistalouden edistäminen vaatii yhteistyötä ja verkostoja, joissa jakaa hyviä käytäntöjä, kokemuksia ja edistää yhteisiä tavoitteita. Pienten toimijoiden on usein vaikea yksin lähteä isoihin hankehakuihin. Vinkit mm. kokeilujen sopimusteknisistä toteutuksista kannattaa laittaa jakoon.

02

Pitkän aikavälin sosiaaliset vaikutukset esimerkiksi osallisuuteen, merkityksellisyyden tunteeseen ja hyvinvointiin on otettava huomioon jakamistaloutta ja erityisesti tilojen käyttöä sekä niiden kustannuksia pohdittaessa.

03

Lähidemokratiaa ja kokeiluja on hyödynnettävä. Kansalaistoimijoille on annettava mahdollisuus vaikuttaa muun muassa tilojen käyttösuunnitelmiin sekä muuhun jakamistalouden edistämiseen omalla alueellaan. Vahvempi omistajuuden tunne tuo motivaatiota osallistua rakennusten kunnossapitoon.

04

Tilojen ja rakennusten kestäväen käytön ytimessä on asennemuutos. Rakennusten käyttöiän pidentäminen vaatii arvojen muuttumista: kauneuskäsityksen laajentumista, epätäydellisyyden sietämistä ja vanhan arvostamista.

Uudenmaan kiertotalousareena - mitä ja miksi?

We Make Transition! - Yhteistyöllä kohti ekososiaalista kestävyyttä

We Make Transition! -kolmevuotisen hankkeen tavoitteena on tiivistää kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin yhteistyötä. Hankkeessa tunnustetaan kestävyysmurrosta tukevia kehityspolkuja, rakennetaan yhteistä kestävyysvisiota ja kokeillaan kestävyysaloitteita. Osana hanketta järjestetään murrosareenoja, jossa kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin toimijat kehittävät yhdessä ratkaisuja kestävyysaasteisiin. Tässä raportissa esitellään Uudenmaan kiertotalousareenan tuloksia.

Kansalaisyhteiskunnan potentiaalin ja roolin valjastaminen

Suomessa on vahva kansalaisyhteiskunta ja myös aktiivinen toiminta neljännellä sektorilla. Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli paikallisten kestävyys- ja kiertotalousratkaisujen kehittämisessä, kokeilemisessa ja levittämisessä.

Murrosareenan tavoitteena on edistää sektoreiden ylittävää yhteistyötä ja parantaa kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia kiertotalousmurroksen edistämiseksi. Uudenmaan kiertotalousareenaan osallistui yhteensä 31 henkilöä.

Murrosareena menetelmänä – mitä, miksi & miten?

Murrosareena on systeemisen murroksen suuntaamiseen tarkoitettu strateginen työkalu, eli työpajasarja, jossa hahmotellaan mahdollisia tulevaisuuden kehityspolkuja sekä niihin liittyviä ajureita, esteitä ja määrittäjiä. Murrosareenan tuloksena syntyy muutospolkuja, jotka kuvaavat tarvittavia muutosaskeleita, joilla pääsee haluttuun tavoitetilaan. Tässä kolmeosaisessa työpajasarjassa hahmoteltiin muutospolkuja jakamistalouden sekä tilojen ja rakennusten kestävästä käytön edistämiseksi.

Visio 2035

Vuonna 2035 kestävä elämäntapa mahdollistetaan Uudenmaan alueella julkisen ja yksityisen sektorin sekä ihmisten välisellä yhteistyöllä.

Visio 2035: Tilat ja rakennettu ympäristö

Tulevaisuudessa taloyhtiöissä, kortteleissa ja/tai kaupunkitasolla on tarjolla yhteiskäytössä olevia tiloja. Nämä tilat toimivat kohtaamispaikkoina ja mahdollistavat yhteisöllisyyttä ja yhteisön välistä vuorovaikutusta. Ne voivat sisältää monipuolisia tiloja, kuten yhteiskäyttöisiä oleskelualueita, työtiloja, kokoustiloja ja harrastetiloja. Asukkaat voivat osallistua tilojen suunnitteluun, paikalliset yritykset voivat tukea tilojen monipuolista käyttöä ja julkiset palvelut voivat tarjota tietoa ja resursseja projekteihin. Tämä mahdollistaa resurssien jakamista ja luo vahvan ja elinvoimaisen yhteisön. Vanhat rakennukset saavat uusia käyttötarkoituksia purkamisen ja uudisrakentamisen sijaan.

Visio 2035: Jakamistalous

Kulutuksen ja materialismin sijaan uudelleenkäyttöä, korjaamista, huolenpitoa, vuokraamista ja jakamista pidetään oletusarvona. Kestävät valinnat ovat helppoja ja kaikille mahdollisia. Sekä yritykset että kansalaisyhteiskunta ovat merkittäviä jakamistalouden palveluiden tuottajia. Kaupungit ja kunnat hankkivat ja käyttävät jakamistalouden palveluja sekä tukevat uusien palvelujen syntyä.

Muutospolkujen tavoitteet vuodelle 2035

I. Tuplataan rakennusten käyttöikä

Vuonna 2035 rakennusten käyttöikä on tuplaantunut (50v → 100v).

Kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin välillä on aktiivinen vuoropuhelu ja yhteistyö, joka osaltaan mahdollistaa rakennusten käyttöiän nostamisen.

II. Tilojen monikäyttöisyyden edistäminen

Vuonna 2035 eri toimijat voivat käyttää erilaisia tiloja joustavasti ja helposti erilaisiin tarkoituksiin.

- Tilojen väliaikaiskäytöstä on kanavia myös vakinaiseen käyttöön, kun idea on osoittautunut merkittäväksi.
- Tilojen monikäyttöisyyden vaikuttavuus tunnistetaan myös muilla mittareilla kuin rahallisesti.
- Kunnat ja kaupungit varaavat maa-alueita kaupunkilaisten yhteisöllisille aloitteille.

III. Verkostojen voima: lisätään julkisen, yksityisen ja 3. & 4. sektorin yhteistyötä jakamistalouden edistämiseksi

Vuonna 2035 yhteiskunta rakentuu vahvoista yhteistyökanavista, jotka aktiivisesti edistävät jakamistalouden periaatteita. Tilan tarve on vähentynyt merkittävästi jakamistalouden palveluiden kasvun ansiosta. Kulutuksen ja materialismin sijaan uudelleenkäyttöä, korjaamista, huolenpitoa, vuokraamista ja jakamista edellytetään ja pidetään arvossa. Sekä yritykset että kansalaisyhteiskunta ovat merkittäviä jakamistalouden palveluiden tuottajia.

Muutospolku 1: Rakennusten käyttöiän pidentäminen

1.

Ei purkua ilman hyviä perusteluita. Rakennusten purkamiseen vaaditaan kattavat perustelut ja laskelmat. Säilyttämisen mahdollisuuksia on selvitettävä yhteistyössä eri tahoja kuullen.

Keskeiset toimijat: valtio, kunnat, Museovirasto, kiinteistönomistajat, asukkaat

2.

Korjausvaatimusten ja uudelleenkäytön korostaminen. Lisätään ymmärrystä säästävästä korjaamisesta. Laaditaan suunnitelmat vanhojen rakennusten uudelleenkäytölle.

Keskeiset toimijat: kunnat, kiinteistönomistajat, kansalaisyhteiskunta, välittäjätoimijat

3.

Rakennusten korjaamisen uudelleenajattelu. Korjaamiseen liittyviä kansalaistaitoja edistetään ja kiertotalousajattelua lisätään rakentamisessa, ylläpidossa ja alan opetuksessa. Pienempiä korjaustöitä voidaan toteuttaa myös talkoin.

Keskeiset toimijat: yhteiskunnalliset yritykset, kunnat, oppilaitokset, taloyhtiöt

4.

Asennemuutos. Kehitetään, vaalitaan ja arvostetaan olemassa olevaa. Kauneuskäsitystä laajennetaan niin, että vanha on kaunista ja elämä saa näkyä.

Keskeiset toimijat: rakennusten käyttäjät, kiinteistönomistajat, kunnat, järjestöt, museot, oppilaitokset

Vuonna 2035 rakennusten käyttöikä on tuplaantunut (50v → 100v). Kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin välillä on aktiivinen vuoropuhelu ja yhteistyö, joka osaltaan mahdollistaa rakennusten käyttöiän nostamista.

Ratkaisutarina: Oranssi - talonvaltaajista kiinteistöyhtiöksi

Oranssi ry on helsinkiläinen nuorten kansalaisjärjestö, joka mahdollistaa omaehtoista kulttuuri- ja asumistoimintaa.

Yhdistys aloitti ottamalla käyttöönsä poistettuja tiloja vuonna 1990 ja muokkasi ne asumiseen ja kulttuuritoimintaan sopiviksi.

Oranssi Asunnot tarjoaa nuorille edullisia ja yhteisöllisiä asumismahdollisuuksia vanhoissa puutaloissa eri puolilla Helsinkiä. Oranssi toimii mainiona esimerkkinä siitä, miten voidaan yhdistää monipuoliset sosiaaliset hyödyt tilojen ja rakennusten kestäväan käyttöön.

Yhteisöllisyyden kautta toteutetaan kiertotalouden periaatteita, uudelleenkäyttöä, korjaamista ja omasta ympäristöstä huolehtimista. Aukkaat huolehtivat talojen ylläpidosta ja remonteista yhdessä Oranssi Asuntojen työntekijöiden kanssa.

Muutospolku 2:

Tilat monipuolisempaan käyttöön

1.

Kokeiluja kansalais-toimijoiden kanssa. Esimerkiksi hankerahoitusta hyödynnetään rakennusten kunnostukseen ja uusien käyttötarkoitusten kokeilemiseen yhdessä kuntalaisten ja 3. sektorin kanssa.

Keskeiset toimijat: Kunnat ja kaupungit, kiinteistönomistajat, 3. ja 4. sektorin edustajat

3.

Lähidemokratia ja omistajuuden jakaminen kaikkien kesken. Kylä- ja kaupunginosatoimintaa edistetään ja sen arvoa tuodaan esiin kuntalaisille ja päättäjille. Kyläagentin tehtävänä on yhdistää yhdistystoimintaa kunnan tekemiseen ja aluesuunnitteluun sekä esimerkiksi sujuvoittaa lupa-asioita.

Keskeiset toimijat: Kylä- ja kaupunginosayhdistykset, kunnat ja kaupungit - eri kokosiin kaupunkeihin eri ratkaisut

2.

Lisätään sektorien välistä yhteistyötä. Kansalaistoimijoita otetaan mukaan tilojen kehitykseen liittyvien hankkeiden suunnitteluun alusta pitäen. Ideoita ja vaihtoehtoja tyhjen tilojen monipuolisesta käytöstä kerätään ja otetaan huomioon päätöksenteossa.

Keskeiset toimijat: Kunnat ja kaupungit, kiinteistönomistajat, kansalaistoimijat, yritykset

4.

Hyvät käytännöt jakoon ja käyttöön. Tilojen monipuoliseen käyttöön liittyvien kokeilujen ja käytäntöjen kokoaminen näkyväksi esimerkiksi maakuntatasolla.

Keskeiset toimijat: Maakuntaliitto, kunnat, Kiinteistöliitto, 3. sektorin toimijat

Vuonna 2035 eri toimijat voivat käyttää erilaisia tiloja joustavasti erilaisiin tarkoituksiin.

Tilojen väliaikaiskäytöstä on kanavia myös vakinaiseen käyttöön, kun idea on osoittautunut merkittäväksi. Tilojen monikäyttöisyyden vaikuttavuus tunnistetaan myös muilla mittareilla kuin rahallisesti. Kunnat ja kaupungit varaavat maa-alueita kaupunkilaisten yhteisöllisille aloitteille.

Ratkaisutarina: Taloyhtiön oma tavaralainaamo

Coreorientin tavaralainaamo-palvelulla taloyhtiö(t) voivat helposti perustaa lainaamon esimerkiksi työkaluille, siivouskuljetus- ja harrastusvälineille ja erilaisille laitteille. Palvelu tehostaa resurssien käyttöä ja lisää asukastyytyvääsyyttä.

Kuva: HSY

Toimipisteitä on Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, ja Tampereella. Toteutukset ulko- ja sisätiloihin sekä tavaravalikoima voidaan räätälöidä kohteen tarpeen mukaan vaikka useamman taloyhtiön yhteiseen käyttöön. Kustannustehokkaan ratkaisun soveltuvuus asuinalueille on tarkistettu suurten rakennus- ja kiinteistöyhtiöiden kanssa. Toimivuus taloyhtiöiden käyttöön on vahvistettu Taloyhtiöklubin kanssa. Oikein toteutettuna on mahdollista saada useammankin sadan kotitalouden kohteista yli 60% asukkaista aktiivisiksi käyttäjiksi ja saavuttaa 95% NPS.

Muutospolku 3: Verkostojen voima

1.

Uudenmaan jakamistalouden verkoston muodostaminen. Perustetaan foorumi tai yhteistyöelin, jossa eri toimijat tapaavat, vaihtavat tietoa ja edistävät yhteisiä tavoitteita.

Keskeiset toimijat: Uudenmaan liitto, kunnat, kaupungit, ELY-keskus, kiinteistönomistajat, kansalaisjärjestöt

3.

Sosiaaliset vaikutukset huomioon. Otetaan huomioon sosiaaliset vaikutukset ja onnellisuus taloudellisen hyödyn lisäksi. Lisäksi pitkän aikavälin kustannukset, hyödyt ja säästöt tuodaan esiin. Hyödynnetään olemassa olevia mittareita (esimerkiksi GPI).

Keskeiset toimijat: Kunnat, kaupungit ja Uudenmaan liitto

2.

Yhteistyön hyödyt näkyväksi. Jakamistalouden ja kiertotalouden edistäminen yhteistyöllä lisätään tulostavoitteisiin. Lisätään tehokkuutta tulossopimuksilla ja tiedonvaihdolla eri toimijoiden välillä. Asetetaan yhteistyölle kriteerit.

Keskeiset toimijat: Ministeriöt, maakunnat, kunnat ja kaupungit, yritykset ja yhteisöt

4.

Hyödynnetään olemassa olevaa tietoa. Perustetaan sisarkaupunkeja sparrausavuksi kuntien välillä. Olemassa olevien hankkeiden tuloksia ja dataa tehdään näkyviksi yhteiseen tietokantaan.

Keskeiset toimijat: Maakunta, kunnat ja kaupungit, kiinteistönomistajat, järjestöt

Vuonna 2035 yhteiskunta rakentuu vahvoista yhteistyökanavista, jotka aktiivisesti edistävät jakamistalouden periaatteita. Tilan tarve on vähentynyt merkittävästi jakamistalouden palveluiden kasvun ansiosta.

Ratkaisutarina: Siirtymäliike Jalotus

Jalotus on valtakunnallisesti toimiva kestävä elämän yhteisö ja siirtymäliike. Jalotuksen visiona on kannustaa ja auttaa vähintään 200 000 suomalaista siirtymään kestäväan elämäntapaan vuoteen 2030 mennessä.

Jalotus on esimerkki kestäväan kehityksen edistämisestä ja kiertotalouden periaatteiden levittämisestä käytännön tasolla. Toiminta lähti käyntiin arjen kiertotalouskeskuksen perustamisesta Keravan kartanon alueelle. Keskus tarjoaa paikan, jossa kiertotaloustoimijat voivat jakaa tietoaan ja kokemuksiaan sekä kehittää uusia ratkaisuja ja liiketoimintamalleja yhteistyössä. Samalla se tarjoaa ympäristön, jossa ihmiset voivat oppia ja innostua kestävästä elämäntavasta ja kiertotalouden periaatteista.

Voit lukea lisää Jalotuksen toiminnasta osoitteessa <https://www.jalotus.fi/>

Toimenpidesuosituksset

Osana muutospolkuja osallistujat tunnistivat keskeisiä toimenpiteitä, jotka tukevat toivottavaa muutosta. Keskeisimmät toimenpidesuosituksset on lueteltu seuraavilla sivulla.

Toimenpidesuosituksia Uudenmaan liitolle

- Hyvien käytäntöjen ja tiedon jakaminen olemassa olevilla foorumeilla sekä liiton sivuilla (esim. sopimus pohja, kun on toteutettu jokin uudenlainen kokeilu; mitä kaikkea otettiin huomioon?).
- Uudenmaan jakamistalousfoorumien perustaminen.
- Kiertotalouden green deal: toimenpidesitoumuksen valmistelu tyhjiillä ja vajaakäytössä olevien tilojen käytön lisäämiseksi yhdessä kuntien ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja yritysten kanssa.
- Rahoitushakujen kehittäminen ja keskustelun lisääminen jo ennen hakujen käynnistämistä.
- Sisärakennuskokeilu lisäämään tiedonvaihtoa ja yhteistyötä pienten ja isojen kuntien välillä.

Toimenpidesuosituksia kunnille ja kaupungille

- Selvitys kaupunkien tyhjästä tiloista, niiden hallinnoinnista, käytön esteistä ja mahdollisuuksista.
- Rahallisia kannustimia kortteleiden ja taloyhtiöiden yhteiskäyttökokeiluihin.
- Kuntien omistamien palvelurakennusten korjaaminen purkamisen sijaan osaksi investointisuunnitelmia.
- Rahoitusta rakennusten käyttötarkoituksen muuttamiseen. Prosessi purku-uhan alla olevien tilojen tarjoamiseksi eri toimijoille.
- Kierto- ja jakamistaloustavoitteet julkisiin hankintoihin.

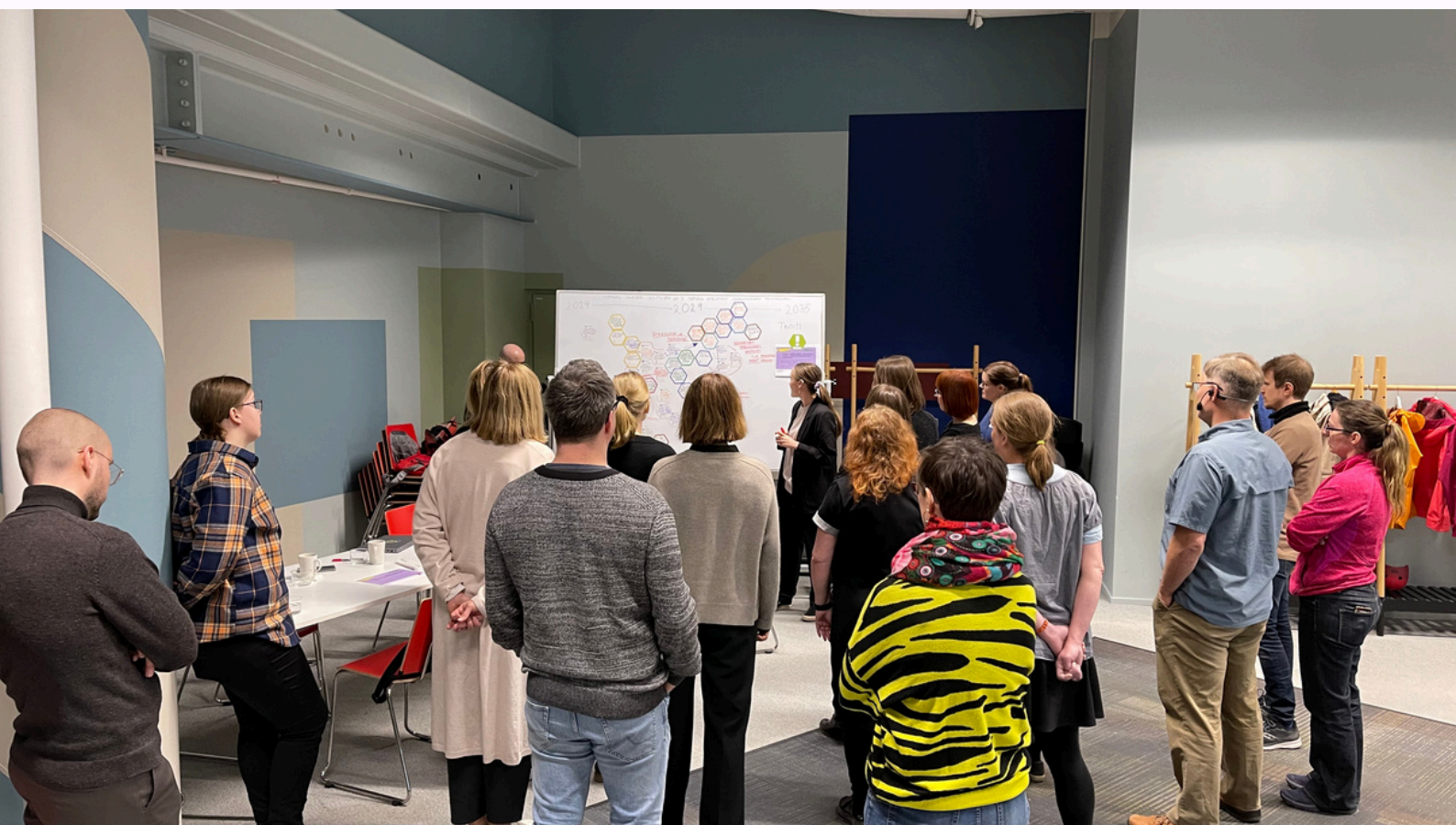

Toimenpidesuosituksset

Osana muutospolkujen tekemistä tunnistettiin keskeisiä toimenpiteitä, jotka tukevat toivottavaa muutosta. Keskeisimmät toimenpidesuosituksset kansalaisyhteiskunnalle on lueteltu tällä sivulla.

Toimenpidesuosituksia kansalaisyhteiskunnalle

- Kylä- ja kaupunginosayhdistystoiminnan edistäminen ja proaktiivinen kytkeminen kuntien päätöksentekoon ja tilojen käytön suunnitteluun.
- Allianssimallin hyödyntäminen paikallisten toimijoiden kanssa.
- Laajan järjestöjen yhteistyöverkoston luominen ja kokoaminen esimerkiksi järjestökoordinaattorin, kattojärjestöjen tai nettisivujen avulla. Esimerkkinä Raaseporin kyläforumi ja kattojärjestö Allianssi.
- Lähialueyhteistyö hankkeista, tiedonvaihdoista ja vaikuttamisesta.
- Rahoitus: joukkorahoitus muiden toimijoiden kanssa, mutta myös sisäinen panostaminen oman toiminnan kehittämiseen

Priorisoidut kokeiluideat

Osana muutospolkuja osallistujat tunnistivat mahdollisia nopeita pilotteja ja kokeiluja. Priorisoidut kokeiluideat on lueteltu täällä sivulla.

Podcast-sarja
hyvistä
käytännöistä

Mahdollisia toteuttajia:
Uudenmaan liitto, Yle

Kyläagentti yhteen
kuntaan

Uudenmaan liitto, kunnat

Yksi tyhjä tila
vuodeksi käyttöön
kansalaistoimijoille:
prosessin käynnistäminen
ja ideoiden/kokeilujen
toteuttaminen

Kunnat ja kiinteistön omistaja
mahdollistavat, 3. ja 4. sektorin
edustajat toteuttavat

Tavaroiden/autojen
lainauskokeilu
taloyhtiössä tai
korttelissa

Mahdollisia toteuttajia:
Coreorient, taloyhtiöt

Selvitys sekä
kaupungin että yksityisten
toimijoiden tyhjästä tiloista:
kartoitetaan
mahdollisuudet ja ratkaisut
ja viestitään niistä

Mahdollisia toteuttajia:
kunnat ja maakunnat

Vaikuttavuusmittaamisen
kokeilu sosiaalisten
vaikutusten ja
onnellisuuden
mittaamisesta.

Mahdollisia toteuttajia: Oranssi ry,
Uudenmaan partiopiiri, Jalotus

Kokeiluja priorisoitiin ja niistä äänestettiin. Vaikuttavuusmittaamisen kokeilu sai eniten ääniä ja We Make Transition-hanke rahoittaa sen toteuttamisen. Vaikuttavuusmittaamisen kokeilu toteutetaan syksyllä 2024.

Muut kokeiluideat

Muut kokeiluideat on lueteltu tällä sivulla.

Taloyhtiöagentti yhdistämään asukkaita.

Taloyhtiöt, kylä- ja kortteliyhdistykset

Välittäjätoimija & välittäjämallit tyhjen tilojen hyödyntämiseen.

Huutokauppa tai kehittämiskokous ennen purkutöitä. Alueen yksityiset ja julkiset toimijat kokoon pohtimaan uutta käyttöä ennen purkamispäätöstä.

Uudenmaan liitto, kunnat ja kaupungit, rakennusliitto

Tilojen varausratkaisun parannusten pilotointi (Helsingissä) ja yhdistäminen olemassa olevan Varaamon toteutukseen

Työkierto, "do shadowing", kuntien välillä oppien jakamiseksi

Uudenmaan liitto, kunnat ja kaupungit

Helsingin kaupunki, tilojen omistajat, muut kaupungit ja kunnat

Ideakilpailu esimerkiksi tyhjän tilan/rakennusten käytöstä

Kunnat ja kaupungit

Osallistavia työkokeiluja nuorille, esimerkiksi ideakilpailun yhteydessä tai budjettisuunnittelun kautta

Varausjärjestelmä taloyhtiöiden yhteisille tiloille, esim. kuntosali, grillipaikka, tenniskenttä, kerhohuone, terassi yms.

Taloyhtiöt, kylä- ja kortteliyhdistykset

Uudenmaan liitto, kaupungit ja kunnat

Lainauskokeilu, jossa ei hankita uusia tavaroita, vaan taloyhtiön asukkaat kokoavat listan omistamistaan tavaroista, joita olisivat valmiita lainaamaan muille.

Taloyhtiöt, järjestöt, kylä- ja kortteliyhdistykset,

Tarinallistetaan onnellisuusvaikutukset

Hankerahoitushaku käynnistetään vuoropuhelussa kansalaisyhteiskunnan/ muiden toimijoiden kanssa

Yle, oppilaitokset, museovirasto

Kaikki listatut kokeiluideat ovat kenen tahansa vapaasti hyödynnettävissä.

Lopuksi

Tämän murrosareenan tavoitteena oli yhteiskehittää tapoja, joilla kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin yhteistyöllä voi edistää jakamistaloutta ja kiertotaloutta. Lisäksi murrosareena itsessään toimi paikkana, jossa luotiin uusia verkostoja ja yhteistyön alkuja.

Uudenmaan kiertotalousareenan tuloksena syntyi kolme muutospolkua ja runsaasti kokeiluideoita. Muutospolut kuvaavat keskeisiä toimenpiteitä, joilla voidaan edistää kiertotaloussiirtymää ja jakamistalouden jalkauttamista Uudellamaalla, mutta myös laajemmin Suomessa.

We make transition -hankkeen seuraavana toimenpiteenä toteutetaan vaikuttamismittamisen kokeilu. Sen toteutusta voi seurata mm. hankkeen verkko-sivuilta ja Uudenmaan liiton somesta. Myös muita ideoita viedään eteenpäin eri foorumeilla.

Kuvat: Mia Sorri, Miranda Sundholm.